

Inhoud van dit document:

- 1- Toespraak aan het graf door Stany De Rechter [klik hier](#)
- 2- Homilie tijdens de eucharistieviering door EH Paul Steps [klik hier](#)
- 3- Motivering van de herdenkingsprijs 2011 [klik hier](#)
- 4- Dankwoord van de laureaat [klik hier](#)

1-Toespraak door Stany De Rechter

Beste aanwezigen, beste vrienden van Anton van Wilderode,

Enkele maanden geleden kreeg ik de vraag om hier vanavond het herdenkingswoord uit te spreken bij het graf van Cyriel Coupé/Anton van Wilderode. Een bijzondere eer voor mij, omdat Cyriel Coupé mijn oud-leraar Nederlands is, en tevens ook vanwege de eminente sprekers die mij op deze plaats voorafgegaan zijn, en die er voor zorgen dat ik mij hierbij als burgemeester van Stekene heel bescheiden voel.

Op het moment waarop ik die vraag kreeg, ben ik even stil blijven staan bij de figuur en persoon van Anton van Wilderode, en vroeg ik me af hoe ik hem het beste kon benaderen. Al vlug kwam ik tot de vaststelling dat iemand als Van Wilderode als het ware van jongsaf verweven zat doorheen mijn leven.

Toen we met de lagere school van de Hellestraat naar de kerk gingen, dwaalden onze ogen wel eens af op de kleurrijke glasramen van de kleine, gezellige, Hellestraatse kerk. Vooral als de zon scheen, vormden de kleuren van de in glasraam afgebeelde personen voor schitterende beelden. Aangezien taal voor mij steeds een belangrijke en aangename rol gespeeld heeft, waren niet alleen de beeldjes belangrijk. Op twee van de glasramen konden we spreuken lezen van Van Wilderode. Meer zelfs, aangezien ik met de klas daar toch vele uren heb doorgebracht, kende ik ze snel van buiten. Ze zijn zo dikwijls gelezen en herlezen dat ik ze zelfs nu nog van buiten ken. Een van die spreuken luidt als volgt:

Wees voorspoed en tolk Bij de Heer voor ons volk

In deze woorden liggen meteen ook de centrale thema's in het leven en werk van Van Wilderode vervat: geloof én liefde voor het Vlaamse volk en het Vlaamse land.

Ook onze toenmalige onderwijzer, Meester Van der Linden, bracht ons een en ander bij over Anton van Wilderode en prikkelde ons met zijn verhalen over Vlaanderen. Het legde zeker de kiemen voor een gezond Vlaams bewustzijn. Want laat ons heel eerlijk zijn. Anton Van Wilderodes poëtisch taalgebruik is magistraal, maar zijn liefde voor de volksaard en voor zijn land zal ook ongetwijfeld op vele oud-studenten haar stempel gedrukt hebben.

Na mijn lagere school trok ik naar het college in Sint-Niklaas, waar ik trouwens in het eerste jaar de schoolbanken deelde met Van Wilderodes neef Peter Coupé. In het laatste jaar had ik het voorrecht en het genoegen Nederlands te krijgen van Van Wilderode. Als geen ander bracht hij ons de liefde voor de taal bij. Dankzij hem leerden wij de begrippen "taalschat" en "woordenschat" kennen, in alle betekenissen van het woord. Taal was voor hem niet alleen een middel om zich uit te drukken, het was veel meer dan dat. We leerden dat je met taal kon spelen, dat je er mooie en speelse dingen mee kon doen. Hij leerde ons als geen ander dat men door het juiste taalgebruik dezelfde beelden, kleuren, beleving en atmosfeer kon creëren dan een schilder of een beeldhouwer met zijn penseel of beitel. Hij liet ons spelen met woorden zoals een componist met muziknoten. Hij deed ons inzien dat de laatste woorden van een gedicht klonken als het einde van een concert. Kunst kent geen tussenschotten. Taal beroert ons zoals klanken. Taal schenkt ons beelden. Het is niet zomaar dat o.m. Paul Snoek en Tom Lanoye oud-leerlingen zijn van hem.

Een gevolg van dat alles was wel dat we soms de meest onmogelijke titels voorgeschoteld kregen om een verhandeling over te schrijven. Als je als zeventien/achttienjarige een onderwerp krijgt als "In het verleden ligt het heden, in het nu wat worden zal", dan moet je daar toch wel even over nadenken voor je kunt beginnen schrijven. Maar als het werkstuk af was, dan had je niet alleen geschreven, maar ook nagedacht en bijgeleerd.

Van Wilderode had niet alleen aandacht voor poëzie, maar ook voor proza en essay. En zijn handboek "De Dubbelfluit" wordt alom geprezen als een schitterende bloemlezing van onze Vlaamse literatuur. Ook daarom moet ik als oud-student ootmoedig maar met veel respect stellen dat poëzie nooit op dezelfde manier in mijn hart zou ervaren worden zonder die laatste twee jaren in het college van Sint-Niklaas met Cyriel Coupé als sluitstuk in het laatste jaar. Ik bleef Van Wilderode tegenkomen, ook na mijn collegetijd, toen we als jonge studenten naar de IJzerbedevaart gingen en kennis maakten met parels van bindteksten. En in 1985 organiseerden we met ons Stekens studentenverbond een Nacht van de Poëzie waarop hij, mede dankzij mijn goede vriend Jan De Bruyne die zijn licentiaatsverhandeling over hem gemaakt had, graag aanwezig was, en het podium deelde met o.m. het toen opkomende jonge talent Tom Lanoye.

Ook zijn impact in het Waasland en in de gemeente Stekene valt maar moeilijk te onderschatten. Als burgemeester kwam en kom ik hem nog regelmatig tegen. Op ons poëziepad bijvoorbeeld, dat een aantal jaren geleden officieel werd geopend, op voordrachten die over hem of over zijn werk gegeven worden, de poëziewedstrijd te Klein-Sinaai of herdenkingen zoals deze.

Dat bewijst dat hij, ook na zijn dood, sterk aanwezig blijft. Filosofen, theologen en wijsgeren breken zich al eeuwen het hoofd over de vraag of er leven is na de dood. Wel nu, één ding is zeker: Anton van Wilderode, zijn literaire erfenis, zijn taal blijven leven, blijven mensen enthousiasmeren en inspireren, blijven mensen samenbrengen. Ook vandaag - wanneer we hier rond het graf van Anton aanwezig en verenigd zijn - weten wij heel zeker dat er, althans voor hemzelf, heel veel leven is na zijn dood.

Stany De Rechter
Burgemeester Stekene

Moerbeke, 28 juni 2011

[terug naar index](#)

2-Homilie door E.H. Paul Steps

(ANTON VAN WILDERODE)

Eucharistie vieren is bidden . Bidden is zich richten tot God , Hem aanbidden en loven om zijn onvoorstelbare grootheid . Naast persoonlijke gebeden kunnen vaste gebedsformules en liederen ons hierbij dienstbaar zijn .

Bidden is ook : spreken mét God : over alles wat ons ter harte gaat, wat ons aanbelangt , wat ons bezighoudt . Is spreken over wie ons dierbaar zijn ; over mensen die ons leven geleid en beïnvloed hebben . Dat kunnen onze ouders en familieleden zijn , onze vrienden , mensen met wie wij op een of andere manier een binding hebben of gehad hebben , zoals o.a. met onze leerkrachten .

Zo spreken wij vandaag met God zéker over Anton Van Wilderode . Allemaal hier hebben wij hem gekend , hem bewonderd . Wij hebben hem ontmoet : in persoonlijk contact , in de klas , op zijn kamer of bij hem thuis ; hem ontmoet in zijn voordrachten en vooral in zijn gedichten . Elke ontmoeting was voor ieder van ons een verrassing , een verrijking , een onvergetelijke deugddoende ervaring . Zo herinneren wij hem nu/ elk op zijn manier . Herinneringen zijn immers altijd persoonlijk .

Mijn eerste ontmoeting met AvW dateert van begin september 1946 . Aan de vooravond van het schooljaar stond ik te wachten aan de kamer van E.H. Hens , mijn toekomstige leraar van de 6° Latijnse . Komt daar een priester voorbij , die mij vraagt : "Wie zijt gij ? Hoe heet gij ? Gij zijt hier zeker nieuw . Ik ben hier ook nieuw . Leer maar flink : dat gij vlug in mijn klas komt" . Ik wist tóén niet dat AvW mij aansprak .

Vier jaar later (september 1950): naar de klas van Mr. Coupé . Hij maakte ons gevoelig voor het latijn van Vergilius (uiteraard!), voor kunst , humor , letterkunde in proza en poëzie . Voor wie een beetje poëzie-gevoelig was werd MIJNHEER Coupé binnen de kortste tijd AvW . Hij leidde ons doorheen een landschap van schoonheid in letterkunde en cultuur. Zijn eigen talent beschouwde hij als louter genade die hij van hogherhand in bruikleen gekregen had . Over zichzelf sprak hij nooit . Toen een foto van hem (uit de reeks "Jonge auteurs") heimelijk door een medestudent op het bord was geprikt , merkte hij (bij het binnenkomen van de klas) droogjes op "dit is inderdaad een verbeterde uitgave van mijn gezicht . Vergilius is interessanter ! Neem uw boek bladzijde zoveel" .

Naarmate de dagen en de weken voorbijgingen , wisten we AvW méér en méér te waarderen als leraar . En als mens . En als priester. In woord en uitstraling getuigde hij van zijn onverstoort geloof . In veel van zijn gedichten richt hij zich rechtstreeks tot God (en dat is bidden) om te spreken over zijn familie , over het leven in al zijn facetten , en over de dood , en over zijn aankomst op de overoever . Dan komen mij gedichten voor de geest , zoals "Sacerdos" , "Gij. kent mijn dood al , God" (gedichten die wij straks nog te horen krijgen) en zovele andere zoals die gebundeld zijn in "Reizend naar het Licht" . In "De moerbeitoppen ruischten" bidt hij : "God , laat mij met de voeten in de grond / naar uw hemel hunkeren alle dagen" . In "De hemel overal" getuigt hij zelf dat poëzie is : leeftocht , en rust , en gebed.

Na de Poësis en Rhetorica heb ik AvW nog dikwijls ontmoet , persoonlijk maar ook en vooral in zijn gedichten .

Zo , op een verrassende wijze in het Lechtal . Vind ik daar , na een vermoeiende tocht in de bergen , een gedicht van hem uit 1963 : "Avondgebed in het Lechtal".

**"Gij hebt het Lechtal voor ons hart geschapen
zo groen en glanzend als het Vlaamse gras ,
een wacht van bergen die in sneeuwlicht slapen
onder hun voetendek van struikgewas" .**

Het gedicht eindigt met

"Ja, Gij hebt de bergen voor ons hart geschapen" .

Een bijzonder gedicht voor mij (en dus een bijzondere ontmoeting) was het gedicht dat AvW speciaal voor mij schreef . Ik noteer 2 februari 1992 . Een paar maand te voren had ik een openhartoperatie ondergaan . Tijdens mijn revalidatie mocht ik - tot troost en bemoediging- volgend gedicht ontvangen :

**Genezen is een tweede leven krijgen :
geloven in een land dat nog bestaat
achter de einders van bevroren zwijgen
en moedeloosheid die geen leeftocht laat.**

**Gij hebt mij dat gelukkig land gegeven
een hand gereikt met eindeloos geduld
vertrouwen opgelegd tot een nieuw leven.
Ik heb zo weinig bij zo grote schuld .**

**Gij waart op ieder ogenblik bereid.
Mijn lege handen zijn vol dankbaarheid .**

Allemaal héérlijke herinneringen ! Ik weet het : "Alles keert verheerlijkt in herinneringen" .Dat schreef AvW zelf al in "De moerbeitoppen ruischten" . Die man ,dié leraar ,dié dichter , die mens , dié priester was voor ons allen een Godsgeschenk .Daarom dat wij God danken in een eucharistieviering . Eucharistie betekent letterlijk "dankzegging" .

AvW zelf had ik ook willen danken met woorden die hij mij eens bezorgde als een dankgebed , gericht tot God . Ik richt mij met diezelfde woorden nu tot hem :

**Mr. Coupé , Anton van Wilderode ,
gij hebt mij een gelukkig land gegeven
een hand gereikt met eindeloos geduld ;
vertrouwen opgelegd tot een nieuw leven .
Ik heb zo weinig bij zo grote schuld .**

**Gij waart op ieder ogenblik bereid.
Mijn lege handen zijn vol dankbaarheid .**

**Heer God / Anton van Wilderode,
Mijn lege handen zijn vol dankbaarheid.**

Moerbeke , 28 juni 2011 .

[terug naar index](#)

3- Motivering

HERDENKINGSPRIJS ANTON VAN WILDERODE 2011

Voor Van Wilderodefans – en dus voor ons – is de meest memorabele dag sedert 28 juni vorig jaar ontegensprekelijk woensdag 29 september 2010.

's Morgens al werd in het programma 'De ochtend' op Radio 1 Anton van Wilderodes lof gezongen door twee totaal verschillende BV's, een politicus en een auteur, die in de namiddag ook present waren in de nokvolle Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde.

Daar werd onder de grootst mogelijke belangstelling (het aantal inschrijvingen was immers beperkt) een boek voorgesteld, een turf van ruim 760 pagina's.

Titel van het boek: *Anton van Wilderode. De moerbeitoppen ruischten*. Enkel deze vermelding op de rug van de uitgave. Vooraan op het kaft lees je ook nog – maar in een veel kleinere letter: *Documentaire varianteneditie door Edward Vanhoutte*, de editeur dus én de man die hier vandaag de Herdenkingsprijs Anton van Wilderode 2011 in ontvangst mag nemen.

Edward Vanhoutte is coördinator van het CTB, het Centrum voor Teksteditie en Bronnenstudie, de onderzoeksafdeling van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde.

Zijn editie van *De moerbeitoppen ruischten* bevat de oorspronkelijke teksten van de eerste uitgave van de bundel en een overzichtelijk variantenapparaat met genetisch commentaar.

Aan de hand van tot dan toe onbekende agenda's, kladschriften, handschriften en correspondentie uit het privéarchief van Anton van Wilderode stelde Edward Vanhoutte de kroniek samen van het leven van Cyriel Coupé van 1937 tot 1944 waarin ook de wordingsgeschiedenis van Van Wilderodes debuut uit 1943 van naald tot draad aan het licht komt. Zo schetst hij een scherper en genuanceerder beeld van wie de jonge Anton van Wilderode was en worden enkele hardnekkige bio- en bibliografische 'misverstanden' of 'fabeltjes' – die Van Wilderode overigens zelf de wereld instuurde – gecorrigeerd.

Deze heruitgave van *De moerbeitoppen ruischten* telt ook meer dan 100 onbekende en ongepubliceerde gedichten en een facsimile van *Liederen voor December*, een bundeltje uit het archief van de KANTL dat Van Wilderode instuurde voor de August Beernaertprijs 1941-'42 van de Academie.

Edward Vanhoutte heeft met deze kritische wetenschappelijk verantwoorde heruitgave van *De moerbeitoppen ruischten* een eerste ferme aanzet gegeven tot verder wetenschappelijk archiefonderzoek rond leven en werk van Anton van Wilderode.

Ook daarom verdient hij de herdenkingsprijs Anton van Wilderode 2011.

[terug naar index](#)

4- Dankwoord Herdenkingsprijs Anton van Wilderode 2011

Edward Vanhoutte
CTB-KANTL
Koningstraat 18
9000 Gent
edward.vanhoutte@kantl.be

Dames en heren,

Ik heb Anton van Wilderode nooit ontmoet laat staan gekend, en toch heb ik de indruk dat ik de jonge priester-student en dichter wellicht beter ken dan wie ook hier aanwezig. En dat is niet mijn verdienste maar die van Van Wilderode zelf. Hij was het immers die sinds 1937 zijn poëtische schetsen, aanzetten en uitwerkingen noteerde in brouillons. Hij was het immers die zijn dagelijkse doen en laten vanaf 1939 nauwgezet documenteerde in zakagenda's. Hij was het immers die als priester-student begon te corresponderen met tenoren uit het culturele leven van die tijd. En vooral: hij was het immers die alles zorgvuldig bijhield en documenteerde. Voor mijn onderzoek, dat hier vandaag in de prijzen valt, heb ik dankzij de familie Coupé meer dan een jaar mogen lezen in dit archiefmateriaal waarvan een groot deel nog nooit openbaar was gemaakt. Meer nog, ik heb uit dit materiaal mogen bloemlezen om een kroniek van het leven van de debuterende dichter samen te stellen. Een kroniek waarin we Van Wilderode leren kennen als een netwerker *pur sang* waarvan de facebookgeneratie van vandaag nog iets kan van opsteken. Van Wilderode was een *mover* en een *shaker*, een meester in diplomatie en zelfpromotie, een voyageur van eigen materiaal en een boekhouder, maar steeds met een groot hart. Zo publiceerde hij bij voorkeur in Nederlandse tijdschriften, omdat die meer betaalden, maar hij liet zijn omgeving, en niet in het minst de Gentse boekhandels, mee profiteren van de opbrengsten. Phil, wiens geboortedag wij vandaag immers ook herdenken, loodste hij als illustrator binnen bij menig blad, en tegen een goede verdienste. En toen hij als letterkundige in de oorlog recht had op 100 kg kolen om de winter door te komen, schonk hij die meteen aan de weduwe Dوسفel die gretig op zijn aanbod inging. Van Wilderode zorgde eigenhandig voor ongeveer 20% van de verkoop van zijn debuutbundel *De moerbeitoppen ruischten* en was zo kwistig met zijn presentexemplaren dat hij zijn eigen bundel tegen het volle tarief moest gaan kopen in de boekhandel. De NV Van Wilderode draaide op volle toeren. Ook op dat vlak is Tom Lanoye schatplichtig aan zijn oud-leraar. Enkele professoren hadden commentaar op de uitvoerigheid van de kroniek in het boek waarvoor ik vandaag een prijs krijg. Maar het is juist door die uitvoerigheid dat we de echte Cyriel Coupé zien transformeren in zijn literair alter-ego Van Wilderode. Het is juist door die uitvoerigheid dat we de vinger kunnen leggen op zijn poëtische en poëtische keuzes. En het is net door die uitvoerigheid dat het 116 ongepubliceerde gedichten bevat uit de periode 1937-1944. Materiaal genoeg voor meer dan een eeuw herdenkingsprentjes. Met mijn werk heb ik geprobeerd om van de jonge Anton van Wilderode een mens van vlees en bloed te maken die sterk genoeg is om zijn debuut bijna zeventig jaar na datum nieuw leven in te blazen. Misschien ontmoet u in mijn werk een andere Van Wilderode dan degene die u tot nog toe bekend was. Ik hoop dat mijn werk het beeld vervolledigt van de mens en dichter die we vandaag herdenken. En voor wie die mens Van Wilderode over wie ik het hier heb nog niet is tegengekomen: je kan het boek vandaag nog aanschaffen. Ik dank het herdenkingscomité voor de toekenning van de prijs. Ik dank de familie voor de steun aan deze publicatie en ik dank de jubilerende KANTL, waarvan Van Wilderode jarenlang actief lid was, voor de financiering van het onderzoek en de publicatie.

[terug naar index](#)